

Medelpensioneringsålder

Enheten för analys
2004-12-17

Upplysningar:
Hans Karlsson
08-786 95 52
hans.karlsson@rfv.sfa.se

I serien RFV REDOVISAR publicerar Riksförsäkringsverket kortare sammanställningar av resultat från

- försäkringsanalyser
- uppföljningar

Försäkringsanalys går ut på att kontinuerligt och systematiskt samla in, sammanställa och analysera data om de olika förmånerna inom socialförsäkringen.

Publiceringen sker endast på nätet.

Skriftserier som ges ut av Riksförsäkringsverket:

RFV Föreskriver (RFFS)	Författningar med bindande föreskrifter.
RFV Rekommenderar (RAR)	Allmänna råd om tillämpningen av författningar.
RFV Vägledning	Beskrivning av författningsbestämmelser, allmänna råd, förarbeten, rättspraxis, exempel och kommentarer.
RFV Analyserar	Resultat av utrednings- och utvärderingsarbete.
RFV Anser	Tolkningar av rättsläget, uttalande om verkets åsikt i olika frågor och framställningar till regeringen.
RFV Informerar	Redovisning av statistik, upplysningar om regler, rutiner och praxis.
RFV Redovisar	Försäkringsanalyser och rapporter av mer begränsad omfattning.

Sammanfattning

Riksförsäkringsverket (RFV) har gjort en beräkning över medelpensioneringsåldern för åren 1998–2003. Med pensioneringsålder menas här den ålder då en person börjar uppbära allmän ålderspension eller förtidspension/sjukbidrag (som 2003 ersattes av sjukersättning och aktivitetsersättning). Medelpensioneringsålder är ett mått på genomsnittlig pensioneringsålder efter det att en justering gjorts så att måttet inte påverkas av att olika födelseårgångar är olika stora.

Medelpensioneringsålder kan definieras på lite olika sätt. Som huvudalternativ väljer RFV att betrakta 30 år som lägsta möjliga pensioneringsålder. Det bortses således från dem som fick förtidspension eller aktivitetsersättning dessförinnan. Med de nya regler som gäller från och med 2003 anser RFV att aktivitetsersättning inte bör betraktas som en pensionsförmån som ska påverka detta mått. För att kunna jämföra måttet över tiden bortses från pensioneringar under 30 år även för tidigare år.

De som får aktivitetsersättning är ofta personer som aldrig kommer in på arbetsmarknaden. Eftersom det egentligen inte går att fastställa en pensioneringsålder för den gruppen väljer RFV att bortse från den vid beräkningen.

Måttet medelpensioneringsålder visar således vid vilken ålder i genomsnitt som personer över 30 år, bosatta i Sverige, börjar uppbära ålderspension eller förtidspension/sjukersättning från socialförsäkringen. Om en person endast uppbär avtalspension betraktas han eller hon inte som pensionär i detta sammanhang.

Det är viktigt att påpeka att måttet inte mäter vid vilken tidpunkt personer slutar att förvärvsarbeta. Det är till exempel möjligt att ta ut hel ålderspension och fortfarande förvärvsarbeta.

Resultatet av beräkningen redovisas i tabellen nedan.

Medelpensioneringsålder om 30 år betraktas som lägsta pensioneringsålder. Det bortses från dem som fick förtidspension/aktivitetsersättning dessförinnan

	Kvinnor	Män	Kvinnor och män
1998	61,4	62,2	61,8
1999	61,0	61,9	61,4
2000	60,3	61,4	60,8
2001	59,9	61,2	60,5
2002	59,2	60,8	59,9
2003	59,7	61,4	60,5

Både för kvinnor och män minskade således medelpensioneringsåldern mellan 1998 och 2002 men ökade 2003. Det som har haft störst betydelse för hur måttet utvecklats är att antalet nybeviljade förtidspensioner ökade mellan 1998 och 2002. Även år 2003 ökade antalet nybeviljade sjuk- och

aktivitetsersättningar jämfört med antalet förtidspensioner året innan. Runt årsskiftet 2002/2003 var dock nybeviljandet ovanligt lågt. Periodiserings-effekter har medfört att den beräknade medelpensioneringsåldern ökade mellan 2002 och 2003. Denna ökning är troligen tillfällig.

Måttet påverkas också av åldersfördelningen bland nybeviljade förtidspensionärer, hur många förtidspensionärer som rehabiliteras, förändringar av andelen med hel eller partiell pension samt hur många som väljer förtida respektive uppskjutet uttag av ålderspension.

Flera olika mått redovisas i rapporten. Medelpensioneringsålder redovisas även för personer som inte var pensionerade vid 50 års ålder. Dessutom redovisas en tidsserie där lägsta möjliga ålder för förtidspension respektive aktivitetsersättning betraktas som lägsta möjliga pensioneringsålder. I rapporten redovisas också beräkningar över medelålder för uttag av ålderspension, genomsnittlig ålder för utträde ur arbetskraften (utträdesålder) och antal återstående ersättningsår med sjuk- och aktivitetsersättning (förtidspension).

1 Inledning

Två frågor som ofta återkommer i debatten om pensionssystemet eller arbetsmarknaden är:

Vilken är den genomsnittliga pensioneringsåldern? Vid vilken ålder slutar folk att förvärvsarbete i genomsnitt?

Dessa frågor har inga entydiga svar. Det är inte självklart vad som ska menas med pension i detta sammanhang. Det är i många fall inte heller givet när man kan anse att en person har slutat att förvärvsarbete. Det kan ibland också vara oklart vad frågeställarna egentligen vill veta. Många som undrar över genomsnittlig pensioneringsålder vill kanske egentligen veta när personer slutar att förvärvsarbete i genomsnitt.

Exemplen nedan pekar på några av de problem som finns när man ska försöka beräkna en ålder för pensionering eller utträde ur arbetsmarknaden.

Exempel 1: Antag att en man blir sjuk vid 53 års ålder men försöker fortsätta att förvärvsarbete. Han har dock många korta sjukskrivningar under några år. Vid 55 års ålder blir han sjukskriven igen men den sjukfrånvaron blir långvarig. Vid 56 års ålder får han en tidsbegränsad sjukersättning (som tidigare kallades sjukbidrag). Han får en varaktig sjukersättning (förtidspension) när han är 59 år gammal och vid 65 års ålder blir han ålderspensionär. Vid vilken ålder kan man anse att han blev pensionerad? När han blev långtidssjukskriven, fick tidsbegränsad sjukersättning, fick varaktig sjukersättning eller när han fick ålderspension? När lämnade han arbetsmarknaden definitivt?

Exempel 2: Antag att en kvinna får sjukersättning vid 50 års ålder och slutar att förvärvsarbete. Hon blir rehabiliterad vid 55 års ålder och börjar arbeta heltid igen. Hon får halv sjukersättning vid 58 års ålder och

fortsätter att arbeta deltid. Hon kompletterar sin partiella sjukersättning med en fjärdedels ålderspension vid 61 års ålder men fortsätter fortfarande att förvärvsarbeta på deltid. Hon tar hel ålderspension från 65 års ålder men fortsätter att arbeta sporadiskt för att sedan sluta helt att förvärvsarbeta vid 67 års ålder. Vid vilken ålder ska man anse att hon blev pensionär? När lämnade hon arbetsmarknaden? Hur ska man i ett mått hantera det faktum att hon lämnade arbetsmarknaden två gånger med hel eller partiell sjukersättning men att hon däremellan återinträdde på arbetsmarknaden? Hur ska man i ett mått om utträdesålder hantera hennes sporadiska arbetsinsatser mellan 65 och 67 år?

Exempel 3: Antag att en man slutar att förvärvsarbeta vid 59 års ålder och lever på sparade medel och en privat pensionsförsäkring under några år. Vid 61 års ålder tar han ut halv ålderspension och får dessutom avtalspension från och med detta år. Vid 65 års ålder tar han ut hel ålderspension. Vilken är hans pensioneringsålder?

Ett annat problem när man ska beräkna genomsnittlig pensioneringsålder är att olika födelseårgångar är olika stora. Om en stor födelseårgång fyller 65 år kommer antalet personer som ålderspensioneras att vara ovanligt många detta år. Om man räknar genomsnittlig ålder bland dem som detta år får ålderspension eller sjukersättning (förtidspension) kommer denna att bli ganska hög jämfört med ett år då en liten födelseårgång fyller 65 år även om inte pensioneringsbeteendet har förändrats. Detta är olyckligt. Om man vill följa måttet över tid vill man normalt att det är pensioneringsbeteendet som påverkar måttet och inte till exempel storleken på olika födelseårgångar.

Det finns flera olika sätt att komma ifrån problemet att olika födelseårgångar är olika stora. Ett sätt är att fastställa en genomsnittlig pensioneringsålder för varje födelseårgång. Den genomsnittliga pensioneringsåldern kan dock inte fastställas förrän i stort sett alla i födelseårgången har pensionerats. Nackdelen med denna metod är att man inte får någon information om pensioneringsbeteendet hos dagens 50-åringar och 60-åringar. Måttet blir inaktuellt innan det har hunnit fastställas.

För att kunna göra relevanta jämförelser över tid och ändå ha ett aktuellt mått bör man beräkna medelpensioneringsålder med en metod som påminner om den som man inom demografin använder för att beräkna medellivslängd. Detta innebär i princip att alla födelseårgångar ges samma vikt. Därigenom kommer man ifrån problemet att de är olika stora.

Ordet pensioneringsålder är inte invändningsfritt. Sjukersättning är inte någon pensionsförmån. Förmånen kan emellertid beviljas utan tidsbegränsning och kan då utges längst till 65 års ålder då den "ersätts" av ålderspension. Därför kan ordet "pensioneringsålder" anses vara rimligt och ändamålsenligt trots att det finns formella invändningar.

Man bör beakta en viktig principiell skillnad mellan ålderspension och sjukersättning (förtidspension). Sjukersättning får en person som av medicinska skäl har nedsatt förmåga att försörja sig genom arbete. Sjukersättning är således inte en generell rättighet. När det gäller

ålderspension är det däremot valfritt vid vilken ålder (efter 61 år) som pensionsuttaget påbörjas. Ålderspensionens storlek blir lägre ju tidigare pensionsuttaget påbörjas. Den försäkrade tar således en ekonomisk konsekvens av sitt beslut. Om måttet medelpensioneringsålder sjunker över tiden kan det bero på att fler personer tvingas lämna arbetslivet i förtid av medicinska skäl men det kan också bero på att fler personer väljer att ta ut ålderspension före 65 års ålder (eventuellt utan att lämna arbetslivet).

2 Mått och definitioner

Pensionering och utträde ur arbetsmarknaden kan belysas med flera olika mått. Åtminstone följande fyra mått är av intresse i sammanhanget:

- Medelpensioneringsålder
- Medelålder för uttag av ålderspension
- Utträdesålder (genomsnittlig ålder för utträde ur arbetsmarknaden)
- Antal återstående ersättningsår med sjuk- och aktivitetsersättning

För åtminstone två av dessa mått, medelpensioneringsålder och utträdesålder, finns dessutom olika beräkningsalternativ. I denna rapport redovisas till exempel tre olika tidsserier över medelpensionsålder. Mer om detta i avsnitten nedan där måtten beskrivs närmare.

2.1 Medelpensioneringsålder

Definition

Medelpensioneringsålder är ett mått på genomsnittlig pensioneringsålder efter det att en justering har gjorts så att måttet inte påverkas av att olika födelseårgångar är olika stora.

En persons pensioneringsålder definieras som den ålder då han eller hon börjar uppbära ålderspension eller förtidspension/sjukbidrag (som numera har ersatts av sjukersättning och aktivitetsersättning). Personer som endast lever på avtalspension eller en privat pensionsförsäkring ingår således inte. Det är först när de erhåller ålderspension eller sjukersättning från socialförsäkringen som de betraktas som pensionärer i detta sammanhang. Andra pensionsförmåner som till exempel efterlevandepension, ingår inte i beräkningen.

Måttet medelpensioneringsålder mäter således inte vid vilken tidpunkt personer slutar att förvärvsarbeta. Det är till exempel möjligt att ta ut hel ålderspension och fortfarande förvärvsarbeta.

Beräkningsmetod

Vid en beräkning av medelpensioneringsålder beräknas pensioneringsfrekvenser ett visst år. Därefter tillämpas dessa frekvenser på en hypotetisk befolkning där alla födelseårgångar är lika stora och där det inte finns någon in- eller utvandring. Den hypotetiska befolkningen

förändras bara genom dödlighet. Detta torde vara det bästa sättet för att få en bra jämförbarhet över tid.

Både ålderspension, sjukersättning och aktivitetsersättning kan utges i olika nivåer, hel, 3/4, halv och 1/4. Övergångsvis finns också nivån 2/3 för sjukersättning. Vid beräkningen över medelpensioneringsålder tas hänsyn till de olika nivåerna. Om en person får halv sjukersättning vid 55 års ålder betraktas detta som en "halv" pensionering vid beräkningen. Om en person som tidigare har haft halv sjukersättning får hel sjukersättning vid till exempel 60 års ålder betraktas också detta som en halv pensionering.

Om en person med sjukersättning blir rehabiliterad och slutar uppbära sjukersättning betraktas detta i beräkningen som en negativ pensionering.

Måttet medelpensioneringsålder kan påverkas av administrativa förändringar hos försäkringskassorna, till exempel ändrade genomströmningstider för pensionsärenden.

Lägsta pensionsålder

Förtidspension och sjukbidrag kunde tidigare utges från och med 16 års ålder. Detta kunde då betraktas som den lägsta möjliga pensioneringsåldern. Från och med 2003 har dessa förmåner ersatts av aktivitetsersättning och sjukersättning. Lägsta ålder för aktivitetsersättning är 19 år och lägsta ålder för sjukersättning är 30 år. Övergångsvis finns det dock personer som är yngre än 30 år (och även yngre än 19 år) men som ändå har sjukersättning eftersom de tidigare hade förtidspension.

Aktivitetsersättning skiljer sig i många avseenden från den tidigare förtidspensionen. De som får aktivitetsersättning är ofta personer som aldrig kommer in på arbetsmarknaden. RFV har valt att i beräkningen betrakta sjukersättning som en pensionsförmån men inte aktivitetsersättning. I huvudalternativet blir därmed 30 år lägsta möjliga pensioneringsålder. För att kunna jämföra måttet över tiden bortses från pensioneringar under 30 år även för tidigare år. Vid beräkningen bortses således från dem som fick förtidspension eller aktivitetsersättning före 30 års ålder.

Måttet medelpensioneringsålder visar således vid vilken ålder i genomsnitt som personer över 30 år, bosatta i Sverige, börjar uppbära ålderspension eller förtidspension/sjukersättning från socialförsäkringen. Om en person endast uppbär avtalspension betraktas han eller hon inte som pensionär i detta sammanhang. Inte heller efterlevandepension ingår i beräkningen.

För att få en jämförelse med måttet utträdesålder (som beskrivs i avsnitt 2.3) beräknas även medelpensioneringsålder för de personer som inte var pensionerade vid 50 års ålder.

I rapporten redovisas även en tidsserie där lägsta ålder för förtidspension (16 år) respektive sjuk- och aktivitetsersättning (19 år) betraktas som lägsta möjliga pensioneringsålder. Detta mått påverkas av regeländringen 2003.

2.2 Medelålder för uttag av ålderspension

Medelålder för uttag av ålderspension beräknas på samma sätt som medelpensioneringsålder med den skillnaden att endast ålderspension ingår. Lägsta möjliga ålder för uttag av ålderspension är 61 år. De allra flesta väljer än så länge att börja ta ut sin ålderspension vid 65 års ålder. Relativt få väljer förtida uttag och ännu färre väljer uppskjutet uttag. Måttet är kanske inte så intressant att följa än så länge men det kan bli intressant att följa i framtiden.

2.3 Utträdesålder

Med utträdesålder menas den ålder då en individ utträder ur arbetskraften. Genomsnittlig utträdesålder beräknas för individer som är i arbetskraften vid viss ålder. Man bortser således från dem som utträdde ur arbetsmarknaden dessförinnan. Detta är analogt med beräkningar över medellivslängd där man inte enbart är intresserad av medellivslängd från födseln utan även genomsnittlig återstående livslängd för den som till exempel uppnått 50 års ålder.

Underlag till beräkningen över utträdesålder är Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar (AKU).

För måttet utträdesålder finns således flera olika alternativ beroende på vilken ålder man vill ha som utgångspunkt. I denna rapport redovisas bara en tidsserie för måttet. Denna utgår från dem som var i arbetskraften vid 50 års ålder.

Eftersom många sjukskrivna personer ingår i arbetskraften påverkas måttet av i vilken utsträckning som sjukskrivna (i arbetskraften) övergår i förtidspension/sjukersättning (utanför arbetskraften).

2.4 Antal återstående ersättningsår med sjuk- och aktivitetsersättning

Riksförsäkringsverket brukar i sin årsredovisning redovisa ett mått för "förtidspensionsåtagande". Detta innebär att man beräknar hur många år som återstår innan de som idag uppbär sjuk- eller aktivitetsersättning fyller 65 år. Detta mått påverkas av både antalet personer, deras åldersfördelning och nivån på sjuk- eller aktivitetsersättningen.

3 Resultat

3.1 Medelpensioneringsålder

I detta avsnitt redovisas tre tabeller över utvecklingen av medelpensioneringsåldern mellan 1998 och 2003 med något olika definitioner på begreppet medelpensioneringsålder.

Tabell 1 Medelpensioneringsålder om 30 år betraktas som lägsta pensionsålder. Det bortses från dem som fick förtidspension/aktivitetsersättning dessförinnan

	Kvinnor	Män	Kvinnor och män
1998	61,4	62,2	61,8
1999	61,0	61,9	61,4
2000	60,3	61,4	60,8
2001	59,9	61,2	60,5
2002	59,2	60,8	59,9
2003	59,7	61,4	60,5

Både för kvinnor och män minskade således medelpensioneringsåldern mellan 1998 och 2002 men ökade 2003. Det som har haft störst betydelse för hur måttet utvecklats är att antalet nybeviljade förtidspensioner ökade mellan 1998 och 2002. Runt årsskiftet 2002/2003 nybeviljades ovanligt få förtidspensioner/sjukersättningar. Antalet nybeviljade sjuk- och aktivitetsersättningar blev fler 2003 än 2002 men vissa periodiseringseffekter har medfört att den beräknade medelpensioneringsåldern blev högre 2003 än 2002. Ökningen år 2003 är troligen tillfällig.

Måttet påverkas av åldersfördelningen bland dem som nybeviljas sjukersättning, hur många med sjukersättning som rehabiliteras, förändringar av andelen med hel eller partiell förmån samt hur många som väljer förtida respektive uppskjutet uttag av ålderspension. Som tidigare nämnts påverkas däremot måttet inte direkt av vid vilken tidpunkt personer slutar att förvärvsarbeta. Det är tillåtet att uppbära ålderspension, även hel ålderspension, och ändå förvärvsarbeta.

Tabell 2 visar medelpensioneringsåldern om 50 år betraktas som lägsta pensionsålder. Detta alternativ har tagits fram som jämförelse till den som tabell över utträdesålder som redovisas i avsnitt 3.3.

Tabell 2 Medelpensioneringsålder om 50 år betraktas som lägsta pensionsålder. Det bortses från dem som pensionerades dessförinnan

	Kvinnor	Män	Kvinnor och män
1998	63,3	63,5	63,4
1999	63,1	63,3	63,2
2000	62,8	63,1	62,9
2001	62,6	63,0	62,8
2002	62,3	62,9	62,6
2003	62,6	63,1	62,8

Enligt detta alternativ blir medelpensioneringsåldern ungefär 63 år. Medelpensioneringsåldern minskar men inte så kraftigt mellan 1998 och 2002 som i tabell 1. Å andra sidan är inte heller ökningen 2003 så kraftig. Medelpensioneringsåldern har minskat kraftigare för kvinnor än för män även enligt detta alternativ.

Tabell 3 visar medelpensioneringsåldern där lägsta ålder för förtidspension respektive sjuk- och aktivitetsersättning betraktas som lägsta pensioneringsålder. Måttet påverkas av regeländringen 2003 utan att pensioneringsbeteendet behöver ha förändrats.

Tabell 3 Medelpensioneringsålder om lägsta ålder för förtidspension (16 år) respektive fr.o.m. 2003 sjukersättning/aktivitetsersättning (19 år) betraktas som lägsta möjliga pensioneringsålder

	Kvinnor	Män	Kvinnor och män
1998	60,5	61,1	60,8
1999	60,1	60,7	60,4
2000	59,3	60,2	59,7
2001	58,9	60,1	59,4
2002	58,2	59,5	58,8
2003	58,9	60,5	59,6

3.2 *Medelålder för uttag av ålderspension*

Tabell 4 Medelålder för uttag av ålderspension

	Kvinnor	Män	Kvinnor och män
1998	64,9	64,8	64,9
1999	64,9	64,7	64,8
2000	64,8	64,6	64,7
2001	64,9	64,7	64,8
2002	64,9	64,7	64,8
2003	64,8	64,7	64,7

Om man bara betraktar ålderspension som pension blir medelpensioneringsåldern strax under 65 år, något högre för kvinnor än för män. Orsaken till att medelåldern för uttag av ålderspension blir under 65 år är att det är vanligare med förtida uttag än uppskjutet uttag av pension. Förtida uttag är vanligare bland män än bland kvinnor. År 2003 ökade antalet med förtida uttag ganska kraftigt men även antalet som skjuter upp pensionsuttaget kan ha ökat.

3.3 *Genomsnittlig utträdesålder*

Tabell 5 Genomsnittlig utträdesålder från arbetskraften för individer som är i arbetskraften vid 50 års ålder

	Kvinnor	Män	Kvinnor och män
1998	61,6	63,3	62,4
1999	61,8	63,3	62,5
2000	62,4	63,3	62,9
2001	62,5	63,4	63,0
2002	62,7	63,6	63,1
2003	62,7	63,7	63,2

En jämförelse med tabell 2 visar att utträdesåldern för kvinnor var lägre än medelpensioneringsåldern (beräknad på motsvarande sätt) i början av perioden men högre i slutet av perioden. För män var utträdesåldern något högre än medelpensioneringsåldern för alla år utom 1998 och 1999.

Närmare analyser av genomsnittlig utträdesålder och utvecklingen över tiden kommer att redovisas i en separat rapport.

3.4 *Antal återstående ersättningsår med sjuk- och aktivitetsersättning*

Tabell 6 visar antal återstående ersättningsår för sjuk- och aktivitetsersättning (tidigare förtidspension/sjukbidrag).

Tabell 6 Antal återstående år med sjuk- och aktivitetsersättning (förtidspension), tusental

	Kvinnor	Män	Kvinnor och män
1998	2 351	1 973	4 324
1999	2 409	2 001	4 410
2000	2 534	2 073	4 606
2001	2 646	2 161	4 806
2002	2 878	2 299	5 177
2003	3 005	2 340	5 345

Antal återstående ersättningsår med sjuk- och aktivitetsersättning (förtidspension) har ökat under hela perioden. Ökningen är betydligt kraftigare för kvinnor än för män. Ökningen beror framför allt på att antalet personer med förtidspension respektive sjuk- och aktivitetsersättning har ökat.

4 Bakgrundsstatistik

4.1 Antal nybeviljade förtidspensioner

Det främsta skälet till att medelpensioneringsåldern har minskat är att antalet nybeviljade förtidspensioner har ökat. Tabellen nedan visar utvecklingen från början av 1990-talet.

Tabell 7   **Antal nybeviljade förtidspensioner/sjukbidrag (2003 sjuk- och aktivitetsersättning)**

	Kvinnor	Män	Summa
1990	26 900	23 600	50 500
1991	25 700	23 800	49 600
1992	30 100	28 300	58 400
1993	32 100	30 400	62 500
1994	25 100	23 400	48 500
1995	20 600	18 600	39 200
1996	20 900	18 300	39 200
1997	21 200	20 000	41 200
1998	18 600	15 900	34 500
1999	21 900	17 600	39 500
2000	27 900	21 300	49 200
2001	32 600	24 500	57 100
2002	37 200	26 500	63 700
2003 prel.	38 300	27 200	65 500

Som framgår av tabellen var antalet nybeviljade förtidspensioner ovanligt få just 1998 när RFV påbörjade sina beräkningar av medelpensioneringsålder med denna metod. Beräkningen påbörjades således det år när antalet nybeviljade förtidspensioner var som lägst och medelpensioneringsåldern förhållandevis hög.

Åren 2002 och 2003 var antalet nybeviljade förtidspensioner fler än något tidigare år. År 1993 var dock antalet nästan lika högt som år 2002.

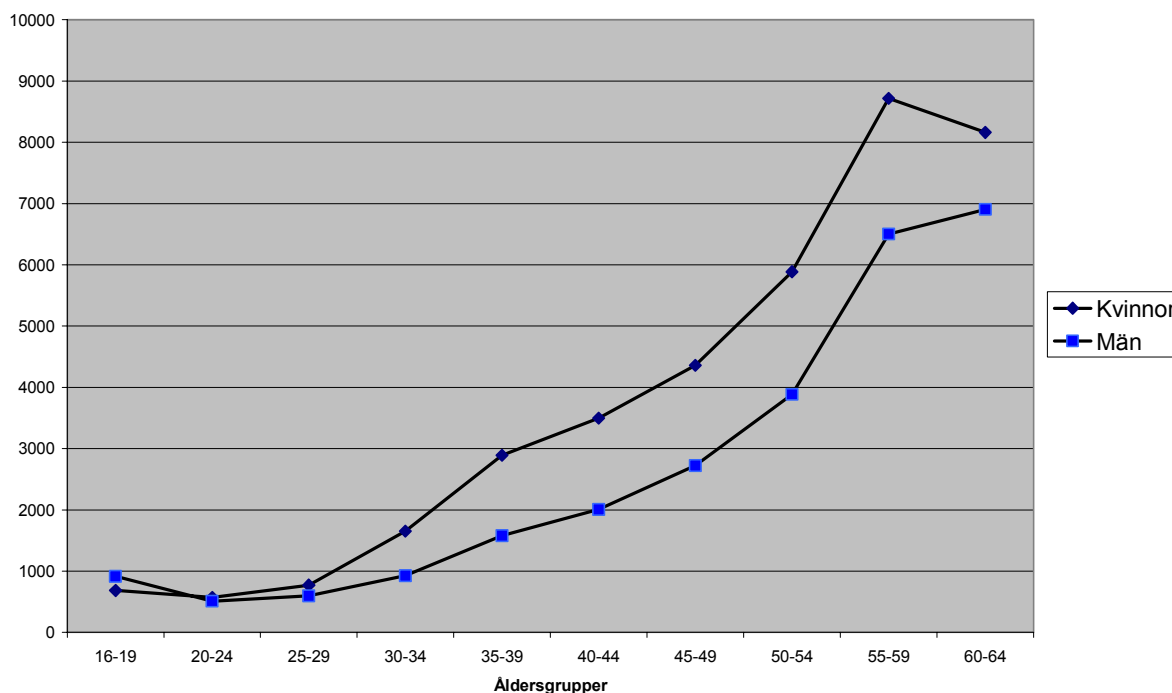
De flesta personer med nybeviljad förtidspension har dessförinnan haft sjukpenning. Den främsta orsaken till den kraftiga ökningen av antalet nybeviljade förtidspensioner är att ett ökat antal ärenden som avser långa sjukfall har avslutats. Måttet "medelpensioneringsålder" påverkas således av försäkringskassornas administration. Hade de långa sjukfallsärendena avgjorts tidigare hade också medelpensioneringsåldern legat på en lägre nivå under några år.

4.2 Åldersfördelning bland personer med nybeviljad förtidspension eller sjukbidrag

Diagrammet nedan visar antalet nybeviljade förtidspensioner/sjukbidrag 2002 för kvinnor och män fördelat på åldersgrupper. Det mönster som diagrammet visar gäller för de flesta år. I alla åldrar utom de allra yngsta är det fler kvinnor än män som förtidspensioneras. Framför allt för män

gäller att det är något fler som förtidspensioneras i åldersgruppen 16–19 år än i åldersgrupperna mellan 20 och 29 år. De som förtidspensioneras i de allra yngsta åldersgrupperna är framför allt utvecklingsstörda som aldrig kommer in på arbetsmarknaden. Denna grupp skiljer sig i många avseenden från dem som förtidspensioneras i högre åldrar. I det huvudalternativ som valts vid beräkning av medelpensioneringsålder bortses från denna grupp.

Antal nybeviljade förtidspensioner/sjukbidrag 2002 för olika åldersgrupper

Tabellen nedan visar ungefärlig medelålder för personer med nybeviljad förtidspension/sjukbidrag. Tabellvärdena är beräknade från statistik med en indelning i femårsgrupper varför medelåldern inte har kunnat beräknas exakt. Vid beräkningen har ingen justering gjorts för att olika födelse-årgångar är olika stora.

Tabell 8 Ungefärlig medelålder för personer med nybeviljad förtidspension/sjukbidrag (2003 sjuk- och aktivitetsersättning)

	Medelålder för alla med nybeviljad förtidspension etc.		Medelålder om man bortser från dem som är under 30 år	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
1998	49,5	50,6	51,9	53,3
1999	50,1	50,7	52,2	53,5
2000	50,1	50,8	52,2	53,5
2001	50,3	50,9	52,4	53,7
2002	50,2	50,6	52,3	53,5
2003	50,2	50,9	52,1	53,4

Av tabellen framgår att medelåldern för nybeviljad förtidspension respektive sjuk- och aktivitetsersättning inte har förändrats så mycket efter 1998. Den låga medelåldern för kvinnor 1998 är en tillfällig effekt av en regeländring för änkepension som också påverkade förtidspensioneringen. År 2003 steg medelåldern för män och var oförändrad för kvinnor beroende på regeländringarna. Om man bortser från dem under 30 år sjönk medelåldern något.

4.3 Rehabilitering av personer med förtidspension eller sjukbidrag

Medelpensioneringsåldern påverkas också av hur många förtidspensionärer som rehabiliteras. En pensionsförmån som upphör räknas som ett negativt nybeviljande vid beräkningen.

Tabell 9 Antalet förtidspensioner/sjukbidrag som har blivit indragna eller övergått till vilande

År	Antal indragna förtidspensioner m.m.		
	Kvinnor	Män	Summa
1999	1 305	1 125	2 430
2000	1 240	1 114	2 354
2001	1 536	1 295	2 831
2002	1 607	1 302	2 909

Antalet indragna förtidspensioner/sjukbidrag per år har ökat något, från ungefär 2 500 åren 1999 och 2000 till knappt 3 000 åren 2001 och 2002. Statistik för 2003 saknas ännu. Denna faktor har inte påverkat medelpensioneringsåldern i någon högre grad.

4.4 Förändringar av fördelningen mellan partiell pension/hel pension

Både för ålderspension och förtidspension respektive sjuk- och aktivitetsersättning finns flera olika pensionsnivåer, hel, 3/4, 1/2 och 1/4. Förtidspension har också kunnat utges som 2/3 förmån. Förmånsnivån finns kvar enligt övergångsregler.

Antalet ålderspensionärer som har partiell pension är drygt 4 000, ungefär 2 500 män och 1 500 kvinnor. Antalet partiella ålderspensioner har ökat något de senaste åren men inverkan på måttet är trots allt ganska marginellt.

Följande tabell visar procentuell fördelning av förtidspensionerna efter nivå.

Tabell 10 Procentuell fördelning av beståndet förtidspensioner/ sjukbidrag (fr.o.m. 2003 sjuk- eller aktivitetsersättning) efter pensionsnivå

	hel	3/4	2/3	1/2	1/4	S:a
Kvinnor						
1998	71,7	2,0	0,5	21,3	4,5	100
1999	72,0	2,0	0,4	20,8	4,8	100
2000	72,5	2,0	0,3	20,1	5,1	100
2001	72,9	2,1	0,3	19,4	5,4	100
2002	73,0	2,2	0,2	18,8	5,8	100
2003	72,2	2,4	0,2	18,8	6,4	100
Män						
1998	79,8	2,2	0,4	15,5	2,1	100
1999	79,8	2,2	0,4	15,4	2,3	100
2000	80,2	2,2	0,3	14,7	2,5	100
2001	80,3	2,2	0,3	14,7	2,5	100
2002	80,2	2,4	0,2	14,5	2,7	100
2003	79,6	2,5	0,2	14,7	3,0	100

Av tabellerna framgår att andelen med hel pension ökade något mellan 1998 och 2002 vilket bidrog till minskningen av medelpensioneringsåldern mellan dessa år. Detta motverkas dock i stor utsträckning av att även andelen med 1/4 har ökat på bekostnad av andelen med halv pension. År 2003 minskade andelen med hel pension medan antalet med 1/4 pension ökade lite kraftigare än åren innan. Detta bidrog till ökningen av medelpensioneringsåldern.

4.5 Förtida uttag av ålderspension

Medelpensioneringsåldern påverkas av hur många personer som väljer att ta ut sin ålderspension före 65 års ålder. Tabellen nedan visar antalet personer som är yngre än 65 år boende i riket och som uppbär ålderspension. Observera att det inte är nybeviljandet som redovisas i tabellen utan beståndet ålderspensionärer under 65 år.

Tabell 11 Antalet ålderspensionärer som är under 65 år, boende i riket

	Kvinnor	Män	Summa
1997	5 900	11 800	17 700
1998	6 000	11 800	17 800
1999	6 600	12 900	19 500
2000	7 500	14 900	22 400
2001	7 600	14 800	22 400
2002	7 800	15 200	23 000
2003	9 300	16 600	25 900

Som framgår av tabellen har antalet ålderspensionärer under 65 år ökat under perioden vilket också bidragit något till minskningen av medelpensioneringsåldern.

Den låga ökningstakten mellan 1997 och 1998 förklaras av att den lägsta tillåtna åldern för att ta ut ålderspension då höjdes från 60 till 61 år.

En trolig orsak till att ökningen tillfälligt stannade upp efter år 2000 är att de nya reglerna för beräkning av ålderspension infördes 2001.

År 2003 ökade antalet ålderspensioner med förtida uttag kraftigare än åren innan.

Det är troligt att många av dem som har förtida uttag fortfarande förvärvsarbetar. Det är valfritt vid vilken ålder som en person börjar ta ut sin ålderspension. Både i det gamla och nya ålderspensionssystemet blir pensionen lägre ju tidigare ålderspensionen börjar tas ut.

4.6 Uppskjutet uttag av ålderspension

Riksförsäkringsverket har ingen statistik som visar hur många som är äldre än 65 år men som ännu inte börjat ta ut sin ålderspension. Troligen är antalet ungefär 5 000 men den skattningen är mycket osäker. Antalet personer som är över 65 år och som fortfarande förvärvsarbetar är säkert betydligt högre. De flesta som skjuter upp pensionsuttaget tar ut pensionen vid 66 års ålder. Antalet som valt att skjuta upp pensionsuttaget har troligen ökat något de senaste åren men det har ändå bara påverkat medelpensioneringsåldern marginellt.

Följande RFV Redovisar har publicerats under år 2004

- 2004:1 Slutligt bostadsbidrag och eftergift
- 2004:2 Aktiviteter inom aktivitetsersättningen
- 2004:3 Effekter av Pappabrevet. En utvärdering av RFV:s och FK:s informationskampanj
- 2004:4 Vad händer efter ett dödsfall i aktiv ålder? En empirisk analys av förändringen i ekonomisk standard efter ett dödsfall 2001 och med regler som gällde före 2003
- 2004:5 Vad kostar sjukdomarna för kvinnor och män? Sjukpenningkostnaderna fördelade efter kön och sjukskrivningsdiagnos
- 2004:6 Försäkringskassornas arbete med arbetshjälpmedel. En redogörelse för resultatet av en enkätundersökning i mars 2004 och statistik från åren 2001, 2002 och 2003
- 2004:7 Långtidssjukskrivna – diagnos, yrke, arbetsgivare och återgång i arbete
- 2004:8 Psykiska sjukdomar och stressrelaterade besvär – Långvariga sjukskrivningar åren 1999 till 2003
- 2004:9 Full arbetsförmåga under åtta år
- 2004:10 Beslut av socialförsäkringsnämnderna 2003
- 2004:11 Medelpensioneringsålder